УДК 343.98 **DOI https://doi.org/10.32782/2522-9656/2026-20-17**

Яремчук Вікторія Олегівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
асистент кафедри криміналістики
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
ORCID ID: 0000-0001-8015-9166

ФОРМУВАННЯ НАПРЯМІВ ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗНАНЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

DEFINING APPROACHES TO UTILIZING ADVANCED CRIMINALISTICS KNOWLEDGE IN COUNTERING CRIME IN UKRAINE

Анотація. Складна суспільно-економічна ситуація в Україні, що є наслідком воєнних дій на території нашої держави призвела до погіршення криміногеної ситуції в Україні. Вчиняються як воєнні та й інші види злочинів. Тому для їх ефективного розкриття і розслідування вкрай необхідним є комплексне використання новітніх криміналістичних напрацювань. Науково-технічний прогрес відбувається, а отже, постійно змінюються, розширюються межі використання новітніх криміналістичних знань у забезпеченні протидії злочинності в Україні.

Окремі питання щодо використання у кримінальному провадженні новітніх криміналістичних знань розглядали у своїх працях В.В Білоус, І.М. Вигівський, В.В. Негребецький, В.М. Шевчук, В.Ю. Шепітько та інші науковці.

Ціллю статті є аналіз криміналістичних наукових джерел щодо напрямків застосування новітніх криміналістичних знань та виокремлення видів інноваційних криміналістичних знань, що сьогодні використовуються в Україні у забезпеченні протидії злочинності.

Методологічну основу становить система загальнонаукових і спеціально-юридичних методів. Інноваційні розробки криміналістики, розширення меж використання криміналістичних знань, наукові напрацювання щодо впровадження новітніх науково-технічних приладів та пристроїв у забезпеченні протидії злочинності в Україні потребують подальших криміналістичних розробок із метою впровадження їх у практику правоохоронних органів. Якщо систематизувати всі перераховані науковцями пропозиції вчених щодо необхідності розвитку окремих напрямків криміналістичних знань, то можна перерахувати такі види новітніх криміналістичних знань, що сьогодні застосовуються під час розслідування злочинів: медичні, генотипоскопічні, комп’ютерні(цифрові), аерокосмічні та ядерні, військові, біометричні, аерокриміналістичні, 3D-сканування та ін. Сьогодні в Україні широко використовуються напрацювання криміналістичної науки щодо впровадження інноваційних криміналістичних знань у практику боротьби із злочинністю. Аналіз криміналістичних наукових джерел щодо напрямків застосування новітніх криміналістичних знань демонструє нагальну потребу у вдосконаленні криміналістичних науково-технічних засобів та приладів, а також необхідність використання різних видів криміналістичних знань при розслідуванні злочинів в Україні. Тому було виокремлено види інноваційних криміналістичних знань, що використовуються нині в Україні у забезпеченні протидії злочинності.

Ключові слова: інновації, злочини, криміналістика, криміналістичні знання, розслідування.

Abstract. The complex socio-economic situation in Ukraine, resulting from military operations within the country, has led to a deterioration of the crime situation. Both war crimes and other types of offenses are being committed. Consequently, the effective detection and investigation of these crimes necessitate the comprehensive application of the latest forensic developments. As scientific and technological progress continues, the scope for utilizing advanced forensic knowledge to combat crime in Ukraine is constantly evolving and expanding.

Analysis of recent research and publications. Specific issues regarding the use of cutting-edge forensic knowledge in criminal proceedings have been addressed in the works of V.V. Bilous, I.M. Vyhivskyi, V.V. Nehrebetskyi, V.M. Shevchuk, V.Yu. Shepitko, and other scholars.

The objective of this article is to analyze forensic scientific sources concerning the application of cutting-edge forensic knowledge and to identify the types of innovative forensic knowledge currently utilized in Ukraine to combat crime.

The methodological foundation consists of a system of general scientific and specialized legal methods. Innovative developments in criminalistics, the expansion of the scope for applying forensic knowledge, and research regarding the implementation of advanced scientific and technical instruments and devices to counter crime in Ukraine necessitate further forensic development, with the aim of integrating these advancements into the practice of law enforcement agencies. If one systematizes the proposals put forward by scholars regarding the need to develop specific areas of forensic knowledge, the following types of advanced forensic knowledge–currently applied in the investigation of crimes–can be identified: medical, genotoposcopic, computer (digital), aerospace and nuclear, military, biometric, aero-forensic, 3D scanning, and others.

In Ukraine today, developments from the field of criminalistics–specifically the integration of innovative forensic knowledge into the practice of combating crime–are being widely utilized. An analysis of scientific literature on the application of cutting-edge forensic knowledge reveals an urgent need to improve forensic scientific and technical tools and equipment, as well as a necessity to employ diverse forms of forensic knowledge during criminal investigations in Ukraine. Consequently, specific types of innovative forensic knowledge currently used in Ukraine to support efforts against crime have been identified.

Key words: innovations, crimes, criminalistics, criminalistics knowledge, investigation.

Постановка проблеми. Складна суспільно-економічна ситуація в Україні, що є наслідком, в першу чергу, воєнних дій на території нашої держави призвела до погіршення криміногеної обстановки в Україні. Наразі вчиняються як воєнні та й інші види злочинів. Для їх ефективного розкриття і розслідування небхідне комплексне використання новітніх криміналістичних напрацювань. Новітні криміналістичні знанння сьогодні широко використовуються правоохоонними органами в Україні. Проте, науково-технічний прогрес відбувається, а отже, постійно змінюються, розширюються межі використання новітніх криміналістичних знань у забезпеченні протидії злочинності в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання щодо використання у кримінальному провадженні новітніх криміналістичних знань розглядали у своїх наукових працях В.В Білоус, І.М. Вигівський, В.В. Негребецький, В.М. Шевчук, В.Ю. Шепітько та інші науковці.

Формулювання цілей статті аналіз криміналістичних наукових джерел щодо напрямків застосування новітніх криміналістичних знань та виокремлення видів інноваційних криміналістичних знань, що використовуються нині в Україні у забезпеченні протидії злочинності.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах в Україні відбуваються процеси реформування органів правопорядку, змінюється законодавство. На розвиток криміналістичної науки впливають зміни, що відбуваються у правовому полі, “ревізія” традиційних інститутів кримінального права і процесу [1, с. 16]. Так, одним із дискусійних норм є закріплення у КПК України різних можливостей сторони обвинувачення і захисту у залученні криміналістичних знань. Нині сторони кримінального провадження мають різні можливості у застосуванні криміналістичних знань. На переконання В.Ю. Шепітька, ст. 93 КПК України містить невідповідності правових засобів, які законодавець надав сторонам кримінального провадження під час збирання доказів. Автор наголошує, що надавши стороні захисту право збирати докази, законодавець обмежив суттєво її в засобах реалізації даного права. Наголошено на формуванні окремих напрямів криміналістичних знань: медичної, генотипоскопічної, комп’ютерної (цифрової), аерокосмічної та ядерної криміналістики. Формування інноваційних напрямків криміналістичної науки обумовлено науково-технічним прогресом, запровадженням новітніх технологій, необхідністю виявляти певного виду сліди і збирати докази (геномні, цифрові, ядерні тощо). [2, с. 13]. На переконання В.М. Шевчука, одним із важливих завдань криміналістичної науки є розробка та застосування техніко-, тактико- та методико-криміналістичних засобів прийомів і рекомендацій. Це дозволяють слідчим збирати, досліджувати та використовувати доказову інформацію. Автор наголошує, що зміна парадигми криміналістики впливає на систему криміналістичних знань. У нинішніх умовах криміналістична наука покликана розробити інноваційні засоби, прийоми та методи, спрямовані на протидію кримінальних правопорушень, пов’язаних з військовою агресією РФ проти України та іншим злочинним правопорушенням в умовах воєнних дій. Ми погоджуємося із думкою, що окремим напрямом у криміналістиці має бути розроблення системи криміналістичних методик розслідування, розробок техніко-криміналістичного забезпечення, залучення спеціальних знань, захист інформації і проблеми інформаційної безпеки. Науковець підкреслює, що в умовах глобальних воєнних загроз і трансформації злочинності в Україні передову роль має бути відведено застосуванню новітніх криміналістичних знань по вирішенню завдань, що постають щоденно перед органами правопорядку. Засоби криміналістики мають ефективно відповідати сучасним викликам та загрозам, успішно протидіяти злочинності, пов’язаною з військовою агресією проти України. Тому науковець пропонує новий напрям криміналістичних знань, а саме, «військово-польову криміналістику» [3, с. 41–44]. У криміналістиці сьогодні активно розвивається такий напрям новітніх криміналістичних знань, як «аерокриміналістика». Так, В.В. Білоус диференціював вид зйомки залежно від технічних засобів, що застосовуються для фіксування земної поверхні, а також місця

їх розташування, на такі види, як: 1. наземна: а) звичайна: 1) фотозйомка; 2) відеозйомка; 3) кінозйомка; 4) сканерна зйомка; 5) телевізійна зйомка; б) фототопографічна (стереофотограметрична): (1наземна фототопографічна (фототеодолітна); 2) аерофототопографічна; 3) комбінована (фототеодолітна + аерофототопографічна); (4) космічна; Також виділено аерокосмічну (аерокосмозйомку: а) повітряну (аерозйомку); б) космічну (космозйомку). Науковець висловлюється за необхідність як можна частіше використовувати саме аерозйомку, звичайно із погляду на воєнні дії в Україні і необхідність фіксації великих за обсягами місць події [4, с. 480].

За даними Офісу Генерального прокурора на 12.10.2026 року, зарєєстровано 271246 злочинів збройної агресії та воєнних злочинів, 26334 злочинів проти національної безпеки [5]. Важливо додати, що окрім аерокриміналістики, на сучасному етапі в слідчій діяльності в Україні використовуються новітні науково-технічні засоби та технології. Можна перерахувати такі, як інноваційні матеріали роботи зі слідами, приладдя, що дозволяє проведення експрес-аналізів, застосування засобів аудіо-, відеоконтролю, цифрової фототехніки й відеозапису, електронних контролерів, безпілотних літальних апаратів та іншої сучасної техніки, яка спроєктована для потреб криміналістики, і відповідно покликана забезпечити ефективність проведення розслідування злочинів та встановлення винних осіб. В.Ю. Шепітько наголошує на особливостях у запровадженні інновацій при застосуванні техніко-криміналістичних засобів і технологій у дистанційному досудовому провадженні; при проведенні допиту, пред`явленні для впізнання у режимі відеоконференції, пред’явленні для впізнання особи поза її візуальним та аудіоспостереженням та ін. Важливим є икористання новітніх науково-технічних засобів під час негласних слідчих (розшукових) дій. Автором до сучасних засобів протидії злочинності були віднесені типові криміналістичні методики. При цьому дискусійним на сьогодні є захоплення розробкою різних видів криміналістичних методик. Однак їх зміст, структурна побудова, елементний склад потребують належної уніфікації, тому що криміналістична методика складається із впорядкованого комплексу порад типізованого характеру. Така методика має містити типові комплекси слідчих (розшукових) та інших дій або заходів, передбачає певну послідовність їх реалізації [6, с. 149].

Звернімося до розгляду окремих інноваційних криміналістичних розробок та проблем їх запровадження у практичну діяльність працівників правоохоронних органів. В криміналістичній науці пропонується використання «методу 3D-сканування» під час проведення огляду місця події територій та об’єктів, що зазнали суттєвих руйнувань у наслідок ракетних ударів, артилерійських обстрілів і бомбардувань, зокрема об’єктів критичної інфраструктури, житлової забудови, з травмованими та загиблими. Таке сканування дозволяє

скоротити час проведення оглядів і перебування поліцейських на небезпечній території, а також з максимальним відтворенням обстановки зафіксувати обставини події в найстисліші строки з мінімальним використанням людської праці [7, с. 535–538]. Так, у грудні 2022 року криміналісти отримали лазерний 3D-сканер «Z+F Imager 5016»., за допомогою якого відбувається фіксування в 3D-моделі всіх наслідків ракетних ударів по житлових будинках та критичній інфраструктурі, артилерійських обстрілів, бомбардувань та інших воєнних злочинів. Використання даного пристрою дозволить фіксувати воєнні злочини в найкоротші терміни, Адже росіяни свідомо повторно обстрілюють місця руйнувань від ракет [8].

Ще одним інноваційним напрямком використання криміналістичних розробок є «біометричні технології». Застосовуються у багатьох країнах світу. Це ідентифікація людини за формою обличчя, термограмою обличчя, за відбитком пальця, за формою кисті руки, за розташуванням вен на лицьовій стороні долоні, за сітківкою ока, за райдужною оболонкою ока тощо. До поведінкових характеристик відносяться характерні риси людини, такі 1) що їй притаманні від природи, або 2) були придбані в процесі навчання: динаміка підпису, ідентифікація голосу, динаміка натискання на клавіші. В.В. Негребецький вважає, що для того, щоб технологія вважалася біометричною, необхідно, щоб вона була придатна для використання автоматизованими засобами [9, с. 41]. Отже, інноваційні розробки криміналістики, розширення меж використання криміналістичних знань, наукові напрацювання щодо впровадження новітніх науково-технічних приладів та пристроїв у забезпеченні протидії злочинності в Україні є актуальними та потребують подальших криміналістичних розробок із метою впровадження їх у практику правоохоронних органів.

Ми погоджуємося із думкою, що інноваційні тенденції розвитку криміналістики повинні відображатися у розробленні методології науки, загальної теорії криміналістики, загальних положень теорії пізнання, її категорій в адаптації щодо концепцій криміналістичної науки. Також подальших наукових досліджень потребує інтегративна функція криміналістики, застосування системно-структурного, функціонального, діяльністного, технологічного підходів, та обовя`зково, збільшення практичного спрямування криминалістичних напрацювань, які піднімуть сучасну криміналістичну науку на новий рівень її розвитку [10, с. 27].

Таким чином, якщо систематизувати всі перераховані науковцями пропозиції вчених щодо необхідності розвитку окремих напрямків криміналістичних знань, то можна перерахувати такі види новітніх криміналістичних знань, що застосовуються під час розслідування злочинів: медична, генотипоскопічна, комп’ютерна(цифрова), аерокосмічна та ядерна, військова, біометрична , аерокриміналістика та ін.

Висновки. Отже, сьогодні в Україні широко використовуються напрацювання криміналістичної науки щодо впровадження інноваційних криміналістичних знань у практику боротьби із злочинністю. Аналіз криміналістичних наукових джерел щодо напрямків застосування новітніх криміналістичних знань демонструє нагальну потребу у вдосконаленні криміналістичних науково-технічних засобів та приладів, а також необхідність використання різних видів криміналістичних знань при розслідуванні злочинів в Україні. Тому було виокремлено види інноваційних криміналістичних знань, що використовуються нині в Україні у забезпеченні протидії злочинності.

Перелік використаних джерел:

1. Шепітько В.Ю., Шепітько М.В. Доктрина криміналістики і судової експертизи: формування, сучасний стан та розвиток в Україні. *Право України*, 2021. Вип. 8. С. 12–27. https://doi.org/10.33498/louu-2021-08-012

2. Шепітько В. Теоретико-методологічна модель криміналістики та її нові напрями. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. В Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2021. Випуск 3 (25). С. 9–20. https://doi.org/10.32353/khrife.3.2021.02

3. Шевчук В.М. Перезавантаження криміналістики в умовах війни: проблеми, завдання, перспективи. *Проблематика документального оформлення, визначення шкоди та відшкодування збитків, завданих Україні та її громадянам внаслідок збройної агресії Російської Федерації* : тези наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 червня 2022 р.). Харків : НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2022. С. 40–47.

4. Білоус В.В. Аерокосмічна зйомка у криміналістичній дидактиці та діяльності органів правопорядку. *Криміналістика та судова експертологія: наука, навчання, практика*. Одеса, 2018. С. 476–497. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/16f14e18-c885-4cf5-b787-0f279bcea857/content

5. Злочини вчинені під час повномасштабного вторгнення рф. Офіс Генерального прокурора. URL: https://www.gp.gov.ua/

6. Шепітько В.Ю. *Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці* : матеріали міжнар. «круглого столу» (Харків, 12 груд. 2019 р.) / редкол.: В. Ю. Шепітько (голов. ред.), В. А. Журавель, В. М. Шевчук, Г. К. Авдєєва. Харків : Право, 2019. С.147–150

7. Вигівський І.М. Особливості проведення огляду місця події за допомогою методу 3Д сканування під час розслідуваня кримінальних правопорушень, вчинених в умовах воєнного конфлікту. *Юридичний науковий електронний журнал.* Вип. 2. 2025. С. 535–538. DOI https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/128

8. Криміналісти-поліцейські отримають лазерний 3D-сканер для фіксування наслідків ворожих атак. Сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: https://mvs.gov.ua/news/kriminalisti-policeiski-otrimaiut-lazernii-3d-skaner-dlia-fiksuvannia-naslidkiv-vorozix-atak

9. Негребецький В.В. Біометричні технології в криміналістиці та судовій експертизі. *Інноваційні методи, засоби та технології в криміналістиці та судовій експертизі* : наук.-практ. посібник : електрон. наук. вид. / [Шепітько В. Ю., Авдєєва Г. К., Коновалова В. О. та ін.]; за ред. В. Ю. Шепітька ; Нац. акад. прав. наук України ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2023. С. 39–53

10. Шевчук В. Криміналістика: традиції, новації, перспективи : добірка наук. пр. / Віктор Шевчук ; упоряд.: Н. А. Чмутова. Харків : Право, 2020. 1280 с.

References:

1. Shepitko, V.Yu., Shepitko, M.V. (2021). Doktryna kryminalistyky i sudovoi ekspertyzy: formuvannia, suchasnyi stan ta rozvytok v Ukraini [The Doctrine of Criminalistics and Forensic Expertise: Formation, Current State, and Development in Ukraine]. *Pravo Ukrainy,* Vyp.8. S. 12–27. https://doi.org/10.33498/louu-2021-08-012

2. Shepitko, V. (2021). Teoretyko-metodolohichna model kryminalistyky ta yii novi napriamy [The Theoretical-Methodological Model of Criminalistics and Its New Directions]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky.* V Natsionalnyi naukovyi tsentr «Instytut sudovykh ekspertyz im. Zasl. prof. M. S. Bokariusa», Natsionalnyi yurydychnyi universytet imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv, Vypusk 3 (25). S. 9–20. https://doi.org/10.32353/khrife.3.2021.02

3. Shevchuk, V.M. (2022). Perezavantazhennia kryminalistyky v umovakh viiny: problemy, zavdannia, perspektyvy [Rebooting Criminalistics in Wartime: Challenges, Tasks, and Prospects]. Problematyka dokumentalnoho oformlennia, vyznachennia shkody ta vidshkoduvannia zbytkiv, zavdanykh Ukraini ta yii hromadianam vnaslidok zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii : tezy nauk.-prakt. konf. (m. Kharkiv, 22 chervnia 2022 r.). Kharkiv : NIuU imeni Yaroslava Mudroho, S. 40–47.

4. Bilous, V.V. (2018). Aerokosmichna ziomka u kryminalistychnii dydaktytsi ta diialnosti orhaniv pravoporiadku [Aerospace Imaging in Forensic Didactics and the Activities of Law Enforcement Agencies]. Kryminalistyka ta sudova ekspertolohiia: nauka, navchannia, praktyka. Odesa, S. 476–497. Retrieved from: https://dspace.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/16f14e18-c885-4cf5-b787-0f279bcea857/content

5. Zlochyny vchyneni pid chas povnomashtabnoho vtorhnennia rf. Ofis Heneralnoho prokurora. Retrieved from: https://www.gp.gov.ua/

6. Shepitko, V.Yu. (2019). Innovatsiini metody ta tsyfrovi tekhnolohii v kryminalistytsi, sudovii ekspertyzi ta yurydychnii praktytsi [Innovative Methods and Digital Technologies in Criminalistics, Forensic Science, and Legal Practice]: materialy mizhnar. «kruhloho stolu» (Kharkiv, 12 hrud. 2019 r.) / redkol.: V. Yu. Shepitko (holov. red.), V. A. Zhuravel, V. M. Shevchuk, H. K. Avdieieva. Kharkiv : Pravo, S.147–150

7. Vyhivskyi, I.M. (2025). Osoblyvosti provedennia ohliadu mistsia podii za dopomohoiu metodu 3D skanuvannia pid chas rozsliduvania kryminalnykh pravoporushen, vchynenykh v umovakh voiennoho konfliktu [Specifics of conducting a crime scene examination using 3D scanning during the investigation of criminal offenses committed in the context of a military conflict]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal.* Vyp. 2. S. 535–538. DOI https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/128

8. Kryminalisty-politseiski otrymaiut lazernyi 3D-skaner dlia fiksuvannia naslidkiv vorozhykh atak. Sait Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy. Retrieved from: https://mvs.gov.ua/news/kriminalisti-policeiski-otrimaiut-lazernii-3d-skaner-dlia-fiksuvannia-naslidkiv-vorozix-atak

9. Nehrebetskyi, V.V. (2023). Biometrychni tekhnolohii v kryminalistytsi ta sudovii ekspertyzi. Innovatsiini metody, zasoby ta tekhnolohii v kryminalistytsi ta sudovii ekspertyzi [Biometric Technologies in Criminalistics and Forensic Science. Innovative Methods, Tools, and Technologies in Criminalistics and Forensic Science]: nauk.-prakt. posibnyk : elektron. nauk. vyd. / [Shepitko V. Yu., Avdieieva H. K., Konovalova V. O. ta in.] ; za red. V. Yu. Shepitka ; Nats. akad. prav. nauk Ukrainy ; NDI vyvch. problem zlochynnosti im. akad. V. V. Stashysa NAPrN Ukrainy. Kharkiv : Pravo, S. 39–53

10. Shevchuk, V. (2020). Kryminalistyka: tradytsii, novatsii, perspektyvy [Criminalistics: Traditions, Innovations, Perspectives]: dobirka nauk. pr. uporiad.: N. A. Chmutova. Kharkiv : Pravo, 1280 s

Дата першого надходження статті до видання: 21.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 09.10.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 26.11.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)